

ובמת נמי הביא הרמב"ם (הל' ט"מ ס"ב הל' ב') מחסריו זוטא אמרו חכמים
תחלת ברייתו של אדם כוית לפיכך שיעור טומאת כשרו כוית.

על כן י"ל דאך ורק במקום שאב הטומאה הוא בתורת ברייה שייד לטמא
בתורת צורת הכרייה אף בלא ממשו.

הרב יצחק אברהם שניסקי

הגדרת מצות ודוי לפי הרמב"ם

הרמב"ם פירש כוונתו בענין הודיו בתכלית הביאור — אבל, כפי שכתב הוא
עצמו, אין זה הבטחה שדבריו יהו מובנים לכל. ולפיכך אף הנקודות המפורשים
בדבריו טעונים הדגשה.

[א] לדעת הרמב"ם יש מצוה א' בתחום התשובה — והוא שיעשה תשובה
ע"י ודוי. המצוה היא הודיו כמו שכתב הרמב"ם בסה"מ (מצוה ע"ג). וכן כתב ר'
דוד ב"ר שמואל הכוכבי על פי דבריו. ומה שמזכיר הרמב"ם כמה פעמים^(א) שיעשה
תשובה ויתודה היינו שיעשה תשובה ע"י ודוי ושרק ע"י ודוי יוכל לעשות תשובה
שלימה ולכפר לגמרי על חטאתו. וכן כתב בהל' תשובה (פ"א ה"א) שהודיו הוא
מ"ע. ואין כאן המקום לדון במה' הידועה בהבנת דברי הרמב"ם; ואורך במה
שנלע"ד פשוט דברי הרמב"ם — וכמו שכתבתי — וכן דעת רבים ממפרשי
הרמב"ם.^(ב)

לפי הרמב"ם יש מחייב יחיד לודות. אין החטא מחייב הודיו אלא הכפרה.^(ג)
הרמב"ם כותב בסה"מ שחז"ל למדו שהודיו הנכתב אצל קרבנות אינו הלכה של
עבודה אלא הלכה כללית של כפרה. כל דבר המכפר מחייב ודוי, וכמו שמפרט
בסה"מ רשימה ארוכה. הרמב"ם מודיש נקודה זאת כמה וכמה פעמים. מפני
שיה"כ מכפר — לפיכך צריכים להתודות. זאת בניגוד לעשרת ימי תשובה
שבהם יש רק הודמנות לכפרה — לא כפרה הבאה מאליה. ולפיכך אין כימים האלו
חייב לעשות תשובה או להתודות.^(ד)

זה כוונת הרמב"ם בפרטו כל הכפרות בפ"א של הל' תשובה. א"ז שיחת
מוסר אלא הגדרה הלכתית של המחייבים ודוי. ולפיכך מסייסי, "שבזמן שאין
מזבח כפרה וכר' אין לנו אלא תשובה — כל' אין מחייב ודוי אלא תשובה לבד
[חוץ מיה"כ"פ ומיתה וכר' שאינם נוהגים בכל יום]. גם זה אינו התעוררות לתשובה
אלא הגדרה הלכתית. והוא ממש דבריו שלמדו חז"ל שאף שלא בזמן
המקדש יש ודוי, ע"ש.

א. וכן י"ל וכן י"ל
ב. וכן י"ל וכן י"ל
ג. וכן י"ל וכן י"ל
ד. וכן י"ל וכן י"ל
ה. וכן י"ל וכן י"ל
ו. וכן י"ל וכן י"ל
ז. וכן י"ל וכן י"ל
ח. וכן י"ל וכן י"ל
ט. וכן י"ל וכן י"ל
י. וכן י"ל וכן י"ל

[ב] לפי האמור כאן, ניתן להבין ההבדל שבין ה"עיקר וידוי" של ה' תשובה (פ"א ה"א) ושם (פ"ב ה"ח). הוידוי של פירק א' כולל כל יסודות התשובה — כמו שמגדירים הרמב"ם¹². וכן צריך לפרוט החטא. אמנם, בפרק ב' — בענין הוידוי של יוהכ"פ¹³ — הרמב"ם א' שהוידוי הוא, "אבל אנטונו חטאנו".

ונראה שהדברים פשוטים, כשהמחייב של הוידוי הוא התשובה הרי צריך להוות את התשובה כדי שיהיה כפרה המביא לוידוי, ולפיכך כולל התשובה בוידוי. אמנם כשיש מכפר מצד עצמה, אין צורך אלא לעיקר וידוי ממש. ולענין פירוט החטא א"צ לזה ביוהכ"פ שהוא כפרה כללית¹⁴ — וכעין דברי הגאונים בתשובה כללית¹⁵.

[ג] ובסוגי הוידוי יש כמה יוצאים מן הכלל — והם באמת מוכיחים את הכלל, כמו שיתבאר.

הרמב"ם א'¹⁶ שצריכים להתוודות אף על עבירות שכבר נחכר עליהם ביוהכ"פ שעבר. ולכאורה היה צ"ע איזו כפרה מחייבו להתוודות. אבל האמת הוא שהרמב"ם אינו מגדיר הוידוי הזה כחלק מהמצוה של וידוי. אלא הוא הלכה של חרטה של השב כמו שמפרש הרמב"ם שהוא מפני, "כי פשעי אני אדע וחסאתי נגד תמיד".

כיוצא בדבר אנו מוצאים בענין וידוי כה"ג ביוהכ"פ¹⁷. לפי דברי הרמב"ם בעיקר וידוי של יוהכ"פ לא היה מקום לוידוי של כה"ג בצירוף, "אנא ה" וכו'. אבל הדברים מבוארים שיש מקור נפרד לוידוי משונה זה, כמו שמפרש הרמב"ם¹⁸. ודורים אלו הם עצמם כפרה — לא רק באים עם הכפרה, ע"ש.

1. במאמר החיית המחוס.
2. ספר הבחיים, שערי תשובה (ריש שער א').
3. בכוותח להלכות תשובה, שם (פ"ב ה"ז), ועוד.
4. והו רגילות לשון בעין המליצות שמפרש החוס' קדושין (ט) ד"ה הן הן וכו'.
5. עיי' ספר מצוה של בעל ספר הבחיים (מ"ע ע"א). מה' ר"מ הרשלר (עמ' קנ"ד).
6. עיי' על התשובה (עמ' 37—41).
7. עיי' מנחת חינוך (מצוה שס"ד). עבדת המלך לה' תשובה. י. פאורי. עינים במשנה תורה להרמב"ם (עמ' 240—239). ר' קאמפ בהע' ריש ה' תשובה. ובמיוחד הבנת ספר הבחיים שהבאתי למעלה.
8. ה' תשובה (פ"ב ה"ז). וכיוצא בו, שם (פ"א ה"ב) בענין שערי המשחלה ועוד.
9. שם (פ"ב ה"ז).
10. שם (פ"א ה"ג).
11. שם (פ"ב ה"ב).
11. וכמו שכתב בספר הבחיים שערי תשובה (שער ב' סי' ה') שזו עיקר וידוי של יוהכ"פ.

12. שם (פ"ב ה"ז).
13. מובא בחיבור התשובה של המאירי, חלק, "משיב נפש" (מאמר א' פ"א מ"ד א. סופר (עמ' 198).
14. ה' תשובה (פ"ב ה"ח).
15. יומא (לז).
16. ה' עבדת יוהכ"פ (פ"ב ה"ז). וכ"ז גם ע"פ הגמ'.